

БӨЛІМ: ҚАЗАҚ ТІЛІ

Атауыш сөздер, негізгі белгілері. Көмекші сөздер, негізгі белгілері. Одағай сөздер, негізгі белгілеріЖАРИЯЛАНДЫ
03.07.2025СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/181470/>

АННОТАЦИЯ / АҢДАТПА

1. АТАУЫШ СӨЗДЕР Анықтамасы: Атауыш сөздер — толық мағынасы бар, сөйлемде белгілі бір ұғымды білдіретін және сөйлем мүшесі бола алатын сөздер. Олар лексикалық мағынаға ие және негізгі сөз таптарына жатады....

1. АТАУЫШ СӨЗДЕР

Анықтамасы:

Атауыш сөздер — толық мағынасы бар, сөйлемде белгілі бір ұғымды білдіретін және сөйлем мүшесі бола алатын сөздер. Олар лексикалық мағынаға ие және негізгі сөз таптарына жатады.

Негізгі белгілері:

№ Белгісі Түсініктеме

1 Толық мағына береді Сөз өздігінен бір ұғымды білдіреді (мыс: кітап, үлкен, жүгіру)

2 Сөйлем мүшесі бола алады Бастауыш, баяндауыш, толықтауыш, анықтауыш т.б. болуы мүмкін

3 Түрлене алады Жіктеледі, септеледі, көптеледі, шақ/рай/жұрнақ алады

4 Негізгі сөз таптарына жатады Зат есім, сын есім, етістік, есімдік, сан есім, үстеу, еліктеу сөздер

Мысалдар:

Зат есім: бала, гүл, мектеп

Сын есім: әдемі, үлкен

Етістік: оқыды, бара жатыр

Сан есім: үш, жетінші

Есімдік: мен, сен, олар

Үстеу: кеше, тез, әрі

Еліктеу: тарс, гүрс

2. КӨМЕКШІ СӨЗДЕР

Анықтамасы:

Көмекші сөздер — жеке тұрғанда нақты мағынасы жоқ, бірақ басқа сөздермен тіркесіп грамматикалық мағына немесе қосымша реңк беретін сөздер.

Негізгі белгілері:

№ Белгісі Түсініктеме

1 Өздігінен мағына бермейді Тек басқа сөздермен бірге мағына береді

2 Сөйлем мүшесі бола алмайды Жеке тұрғанда сөйлемнің құрамына кірмейді

3 Атауыш сөздермен тіркесіп жұмсалады Мысалы: оқып жатыр, сен үшін

4 Өзгеріске аз ұшырайды Түрленбейді немесе шектеулі түрде түрленеді

5 Түрлері бар Көмекші етістіктер және шылаулар

Көмекші етістіктер:

жатыр, отыр, тұр, жүр, ете, бол, қыл

Мысал: Ол ән айтып жатыр.

Шылаулар:

септеулік: үшін, туралы, дейін, кейін

жалғаулық: және, бірақ, өйткені

демеулік: ғана, да, ақ, та, ме

Мысал: Мен сен үшін келдім.

3. ОДАҒАЙ СӨЗДЕР

Анықтамасы:

Одағай сөздер — адамның көңіл-күйін, эмоциясын, сезімін, бұйрық, шақыру сияқты әрекеттерін білдіретін ерекше сөздер тобы. Олар нақты мағына бермейді, бірақ сөйлеушінің ішкі күйін көрсетеді.

Негізгі белгілері:

Белгісі Түсініктеме

1 Көңіл-күй, эмоция, дабыл, еліктеу білдіреді Реніш, қуаныш, қорқыныш, шақыру, т.б.

2 Өз алдына сөйлем бола алады Лепті сөйлем ретінде қолданылады

3 Түрленбейді Жұрнақ, жалғау алмайды

4 Дыбыстық әсері бар Көбіне еліктеу мен интонация маңызды

5 Өз алдына сөйлем мүшесі бола алмайды Бірақ интонациямен толық сөйлем орнына жүреді

Одағай сөздердің түрлері:

Түрі Мысал Қызметі

Сезім одағайлары ой, әттеген-ай, япырмай Өкіну, таңдану, қуану

Шақыру, бұйыру әй, ау, ей, тсс Назар аударту, бұйыру

Еліктеу негізді ah, пырс, гүрс Табиғаттағы дыбысты білдіреді

Мысалдар:

Ой, қандай сұлу!

Әй, бері кел!

Тсс! Шықпа!

Қорытынды:

Топ Мағынасы Сөйлем мүшесі бола ма? Түрлене ме? Мысал

Атауыш Толық мағына береді Иә Иә Мектеп, оқыды, үлкен

Көмекші Мағына үстейді Жоқ Аз үшін, жатыр, да

Одағай Көңіл-күй білдіреді Жоқ (бірақ сөйлем болады) Жоқ ой, тсс, әй

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimgger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.